

Lakivaliokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksen johdosta laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 3 luvun 3 ja 9 §:n muuttamisesta

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 23 päivältä syyskuuta 1986 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 99.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöjohtaja Klaus Helminen ja ylijohtaja K. J. Lång oikeusministeriöstä, apulaisoikeusasiamies Klas G. Ivars eduskunnan oikeusasiamiehen kansliasta, johtaja Raimo Valtonen Helsingin keskusvankilasta, apulaisjohtaja Erkki Ervasti Turun keskusvankilasta, ylilääkäri Matti Tuovinen Vankimielisairaala, professori Pekka Koskinen Helsingin yliopistosta, professori, ylilääkäri Jorma Palo Helsingin yliopistollisesta keskussairaala, ylilääkäri, psykiatri Antti Alanko Jorvin sairaalasta, tp. suunnittelija, pastori Juhani Iivari Vantaan sosiaalivirastosta, asianajaja Heikki Salo Vankien etujärjestöstä, puheenjohtaja, professori Raimo Lahti Ihmisoikeusjuristit ry:stä, varatuomari Johanna Niemi-Kiesiläinen Amnesty Internationalin Suomen osastosta ja asianajaja Ilkka Tiivola Suomen Demokraattiset lakimiehet ry:stä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että rangaistusten täytäntöönpanosta annettuun asetukseen, joka on laintasoinen säännöstö, otettaisiin nimenomainen säännös siitä, missä tapauksissa ja miten kauan vankia voidaan pitää rangaistuslaitoksen johtajan määräyksestä toisista vangeista kokonaan erillään.

Hallituksen esityksen perusteluiden ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisena. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on vuonna 1982 pitämänsä vankilataarkastuksen jälkeen katsonut, että vangin eristäminen vastoin tahtoaan on perustelluista syistä mahdollista, mutta asiasta on saatava laintasaiset säännökset. Hallituksen esitys on annettu tässä tarkoituksessa.

Säännöstö ei valiokunnan saamien asiantuntijalausuntojen mukaan kaikilta osiltaan täytä sille asetettavia vaatimuksia. Valiokunta katsoo, että säännöstön saaminen lain tasolle on huomattava parannus nykyiseen tilanteeseen. Säännöstö on

sovitettu nykyiseen vankeinhoitojärjestelmään ja päätöksentekomenettely on siihen soveltuva. Vasta vankeinhoidon kokonaisuudistuksen yhteydessä on mahdollista tehdä muunlaisia ratkaisuja kuten valitusoikeuden järjestäminen.

Valiokunta korostaa säännöstön poikkeusluonnetta. Vangin sijoittaminen erilleen näiden pykälän nojalla ei ole rangaistus, vaan turvaamistoimenpide, joka on välttämätön vankilan järjestyksen ja muiden vankien turvallisuuden takaamiseksi.

Vuonna 1982, jolloin eduskunnan apulaisoikeusasiamies puuttui asiaan, vastoin tahtoaan eristettyjen määrä oli 70—80, mutta on sen jälkeen saatu alenemaan alle kymmeneen. Valiokunta pitää vankeinhoitohallinnon toimenpiteitä oikeina ja katsoo, että säännöstön käyttämisen on edelleen jatkuttava samanlaisena pyrkimyksin pitää vastoin tahtoaan eristettävien määrä mahdollisimman vähäisenä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että pyritään mahdollisimman lyhytaikaisiin eristämisiin. Säännöstön käyttämistä nuoriin rikoksenteijöihin ja ensikertaisiin vankeihin on erityisesti vältettävä. Vankeinhoitolaitoksen sisäiset ohjeet on laadittava sellaisiksi, että vastoin tahtoaan eristetyistä ilmoitetaan aina välittömästi vankeinhoito-osastolle.

Valiokunta esittää lakiehdotuksen yksityiskohdista vielä seuraavaa:

3:3. Pykälään on tehty lakitekninen korjaus jäljempänä 3 luvun 9 §:ään ehdotettavien muutosten johdosta.

3:9. Edellä valiokunta on luonnehtinut ehdotusta poikkeussäännöstoiksi. Jotta tämä selvästi ilmi myös lakitekstistä, valiokunta ehdottaa uusien momenttien sijoittamista 9 §:n 2 ja 3 momenteiksi, jolloin pykälän voimassa oleva 1 momentti jää ennalleen ja ilmaisee pääsäännön.

Pykälän 2 (1) momentin 4 kohdan mukaan vanki saadaan pitää erillään muista vangeista sen estämiseksi, että hän muuten vakavasti vaarantaa vankilan järjestyksiä. Valiokunta ehdottaa 4 kohdan sanamuodon muuttamista niin, että ”muun vakavan vaarantamisen” tulee olla laadultaan momentin 1—3 kohtiin rinnastettavissa.

Pykälän 3 (2) momenttiin valiokunta ehdottaa

lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan rangaistuslaitoksen johtajan tulee toimia yhteistyössä vankilan lääkärin kanssa päättäessään eristämisestä ja valvoessaan sen toimeenpanoa. Eristämispäätöksen tekee yksin vankilan johtaja. Säännöksessä nimenomaan lausutun lisäksi on valiokunnan mielestä asianmukaista, että johtaja keskustele ja neuvottelee tarpeen vaatimalla tavalla eristämisestä muidenkin vangin tuntevien henkilöiden kuten esimerkiksi papin, psykologin ja vartijoiden kanssa.

Edelleen valiokunta ehdottaa, että asetukseen suunniteltu säännös siitä, ettei vangin oikeuksia

saa erilleen sijoittamisen johdosta rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä, nostetaan lain tasolle ja sijoitetaan 3 (2) momenttiin.

Johtolause. Valiokunnan edellä ehdottamista muutoksista seuraa, että johtolauseetta on tarkistettava.

Edellä olevan perusteella valiokunta kunnioitavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 3 luvun 3 ja 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun asetuksen 3 luvun 3 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa (612/74), sekä *lisätään* 3 luvun 9 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa, uusi 2 ja 3 momentti, jolloin nykyinen (*poist.*) 2 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

3 luku

Täytäntöönpanosta vankilassa

3 §

Vangit on sijoitettava asumaan yksinäis- tai yhteishuoneisiin noudattaen mahdollisuuksien mukaan vankien omia toivomuksia. Vanki saadaan kuitenkin pitää muista vangeista erillään siten kuin 9 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

9 §

Vanki saadaan *kuitenkin* pitää erillään muista vangeista, jos se on välttämätöntä

(1—3 kohta kuten hallituksen esityksessä)

4) *vangin muun vastaavan, vankilan järjestystä vakavasti vaarantavan menettelyn estämiseksi,*

jollei edellä tarkoitettuja tekoja voida estää muulla tavalla.

Vangin erillään pitämisestä päättää rangaistuslaitoksen johtaja. *Vangin erillään pitämisestä päätettäessä ja tällaisen päätöksen toimeenpanoa valvottaessa johtajan tulee toimia yhteistyössä vankilan lääkärin kanssa.* Erillään pitämistä ei saa jatkaa kauemmin kuin se toimenpiteen tarkoitukseen nähden on välttämätöntä. *Erilleen sijoitetulle vangille muutoin kuuluvia oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin mitä hänen erilleen sijoittamisestaan välttämättä aiheutuu.* Erillään pitämisen välttämättömyys on otettava uudelleen harkittavaksi väliajoin, joiden pituus saa olla enintään kuukausi.

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 1986

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Rehn, varapuheenjohtaja Urpilainen (osittain) ja jäsenet Alaranta, Almgren, Jansson (osittain), Karkinen,

Kulhia, Kuoppa, J. Mikkola, Peltari, Petäjäniemi (osittain), Siitonen, Särkijärvi (osittain), Turpeinen, Tykkyläinen ja Valtonen.

Vastalause

Ihmisen eristäminen, on kysymys sitten vangista, psykiatrisesta potilaasta tai lapsesta, loukkaa yksilön perusoikeuksia ja vapauksia. Eristämisen on todettu aiheuttavan psyykkisten ja aivotoiminnan muutosten ohella muitakin elimellisiä vaurioita.

Yhdistyneiden Kansakuntien Milanon kokouksessa 1985, jossa käsiteltiin eristämistä, Suomen valtuuskunnan puheenvuorossa pidettiin muuttaman vuorokauden eristämistä ihmisoikeuksien kannalta pisimpänä mahdollisena.

Ihmisen perusoikeuksia loukkaavien päätösten osalta yksilöllä tulee olla oikeus valittaa päätök-

sestä johonkin toimeenpanevan laitoksen ulkopuoliseen demokraattisena pidettyyn elimeen.

Demokraattinen Vaihtoehto ei voi hyväksyä valiokunnan kantaa siitä, että vankilan johtaja voisi päättää vangin eristämisestä jopa kuukauden ajaksi ilman, että vanki voi valittaa päätöksestä. Myöskään valiokunnan edellyttämä asian-
tuntemus, jonka perusteella päätös tehdään, ei ole riittävä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 3 luvun 3 ja 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun asetuksen 3 luvun 3 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa (612/74), sekä *lisätään* 3 luvun 9 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa, uusi 2, 3 ja 4 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 5 momentiksi, seuraavasti:

3 luku

Täytäntöönpanosta vankilassa

3 §

Vangit on sijoitettava asumaan yksinäs- tai yhteishuoneisiin noudattaen mahdollisuuksien mukaan vankien omia toivomuksia. Vanki saadaan kuitenkin pitää muista vangeista erillään siten kuin 9 §:n 2, 3 ja 4 momentissa säädetään.

9 §

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Vangin erillään pitämisestä päättää rangaistuslaitoksen johtaja. Vangin erillään pitämisestä päätettäessä on päätöksen tukena oltava psykiatrin tai psykologin lausunto. Päätöksen toimeen-

panoa valvottaessa johtajan tulee toimia yhteistyössä vankilan lääkärin kanssa. Erillään pitämistä ei saa jatkaa kauemmin kuin se toimenpiteen tarkoitukseen nähden on välttämätöntä. Erilleen sijoitetulle vangille muutoin kuuluvia oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin mitä hänen erilleen sijoittamisestaan välttämättömästi aiheutuu. Erillään pitämisen välttämättömyys on otettava uudelleen harkittavaksi väliajoin, joiden pituus saa olla enintään kolme päivää.

Vangilla on oikeus valittaa erillään pitämistä koskevasta päätöksestä lääninoikeuteen, jonka on otettava asia ratkaistavakseen kolmen päivän kuluessa valituksen jättämisestä. (uusi 4 mom.)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 1986

Pirkko Turpeinen

Mikko Kuoppa

